

STRAFFRÄTTLIGT SAMARBETE

Det straffrättsliga samarbetet bygger på principen om ett ömsesidigt erkännande av domar och rättsliga avgöranden, och inbegriper åtgärder för tillnärmning av medlemsstaternas lagar på olika områden. Lissabonfördraget har stärkt grunden för ett straffrättsligt område, och föreskriver dessutom nya befogenheter för Europaparlamentet.

RÄTTSLIG GRUND

Artiklarna 82–86 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

MÅL

Det gradvisa avskaffandet av gränskontroller inom EU har gjort det betydligt lättare för EU-medborgarna att röra sig fritt, men det har också gjort det lättare för brottslingar att verka över gränserna. I syfte att ta itu med de utmaningar som gränsöverskridande brottslighet utgör inbegriper området med frihet, säkerhet och rättvisa åtgärder som främjar ett straffrättsligt samarbete mellan medlemsstaterna. Utgångspunkten är principen om ömsesidigt erkännande. Särskilda åtgärder har antagits för att bekämpa gränsöverskridande brottslighet och säkerställa att brottsoffers, misstänkta och fångars rättigheter är skyddade i hela EU.

RESULTAT

A. EU:s centrala rättsakter om straffrättsligt samarbete

1. Antagandeförfaranden

I enlighet med EUF-fördraget antas de flesta åtgärder för straffrättsligt samarbete enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet och genomgår rättslig prövning av Europeiska unionens domstol. Även om man bortser från de särskilda kännemärkena för området med frihet, säkerhet och rättvisa (undantag för Storbritannien, Irland och Danmark (se protokollen 21 och 22 till EUF-fördraget) och en framskjuten roll för de nationella parlamenten (se protokollen 1 och 2)) har emellertid straffrättsligt samarbete, tillsammans med polissamarbetet, inte helt integrerats i EU-ramen, utan bibehåller vissa av sina ursprungliga grunddrag från före Lissabonfördraget:

- Kommissionen delar sin initiativrätt med medlemsstaterna, förutsatt att dessa företräds av en fjärdedel av rådets ledamöter (artikel 76 i EUF-fördraget).

- Parlamentet ska endast höras om särskilda åtgärder för straffrättsligt samarbete, som sedan antas enhälligt av rådet. Om ingen enighet nås i rådet är det fortfarande möjligt för nio eller fler medlemsstater att samarbeta på grundval av ett fördjupat samarbete.
- 2. Centrala lagstiftningsakter antagna enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet**
 - a. Gemensamma miniminormer för straffrättsliga förfaranden:**
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv 2010/64/EU](#) av den 20 oktober 2010 om rätt till tolkning och översättning vid straffrättsliga förfaranden.
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv 2012/13/EU](#) av den 22 maj 2012 om rätten till information vid straffrättsliga förfaranden.
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv 2013/48/EU](#) av den 22 oktober 2013 om rätt till tillgång till försvarare i straffrättsliga förfaranden och förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder samt om rätt att få en tredje part underrättad vid frihetsberövande och rätt att kontakta tredje parter och konsulära myndigheter under frihetsberövandet.
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv \(EU\) 2016/343](#) av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden.
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv \(EU\) 2016/800](#) av den 11 maj 2016 om rättssäkerhetsgarantier för barn som är misstänkta eller tilltalade i straffrättsliga förfaranden,
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv \(EU\) 2016/1919](#) av den 26 oktober 2016 om rättshjälp för misstänkta och tilltalade i straffrättsliga förfaranden och för eftersökta personer i förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder.
 - b. Kampen mot terrorism:**
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv \(EU\) 2016/681](#) av den 27 april 2016 om användning av passageraruppgiftssamlingar (PNR-uppgifter) för att förebygga, förhindra, upptäcka, utreda och lagföra terroristbrott och grov brottslighet.
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv \(EU\) 2017/541](#) av den 15 mars 2017 om bekämpande av terrorism, om ersättande av rådets rambeslut 2002/475/RIF och om ändring av rådets beslut 2005/671/RIF.
 - c. Kampen mot korruption, it-brottslighet, bedrägeri och penningtvätt:**
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv 2013/40/EU](#) av den 12 augusti 2013 om angrepp mot informationssystem och om ersättande av rådets rambeslut 2005/222/RIF (det så kallade it-brottslighetsdirektivet).
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv 2014/42/EU](#) av den 3 april 2014 om frysning och förverkande av hjälpmedel vid och vinning av brott i Europeiska unionen.
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv 2014/57/EU](#) av den 16 april 2014 om straffrättsliga påföljder för marknadsmissbruk (marknadsmissbruksdirektiv)

- Europaparlamentets och rådets [direktiv 2014/62/EU](#) av den 15 maj 2014 om straffrättsligt skydd av euron och andra valutor mot penningförfalskning och om ersättande av rådets rambeslut 2000/383/RIF.
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv \(EU\) 2017/1371](#) av den 5 juli 2017 om bekämpande genom straffrättsliga bestämmelser av bedrägeri som riktar sig mot unionens finansiella intressen.
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv \(EU\) 2018/1673](#) av den 23 oktober 2018 om bekämpande av penningtvätt genom straffrättsliga bestämmelser.
 - Europaparlamentets och rådets [förordning \(EU\) 2018/1805](#) av den 14 november 2018 om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande.
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv \(EU\) 2019/713](#) av den 17 april 2019 om bekämpande av bedrägeri och förfalskning som rör andra betalningsmedel än kontanter och om ersättande av rådets rambeslut 2001/413/RIF.
- d. Utbyte av information mellan medlemsstaterna och EU-byråerna:**
- Europaparlamentets och rådets [direktiv 2014/41/EU](#) av den 3 april 2014 om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området.
 - Europaparlamentets och rådets [förordning \(EU\) 2018/1726](#) av den 14 november 2018 om Europeiska unionens byrå för den operativa förvaltningen av stora it-system inom området frihet, säkerhet och rättvisa (eu-LISA), om ändring av förordning (EG) nr 1987/2006 och rådets beslut 2007/533/RIF och om upphävande av förordning (EU) nr 1077/2011.
 - Europaparlamentets och rådets [förordning \(EU\) 2018/1862](#) av den 28 november 2018 om inrättande, drift och användning av Schengens informationssystem (SIS) på området polissamarbete och straffrättsligt samarbete, om ändring och upphävande av rådets beslut 2007/533/RIF och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1986/2006 och kommissionens beslut 2010/261/EU.
 - Europaparlamentets och rådets [förordning \(EU\) 2019/816](#) av den 17 april 2019 om inrättande av ett centraliserat system för identifiering av medlemsstater som innehar uppgifter om fällande domar mot tredjelandsmedborgare och statslösa personer (Ecris-TCN) för att komplettera det europeiska informationssystemet för utbyte av uppgifter ur kriminalregister och om ändring av förordning (EU) 2018/1726. Denna förordning är kopplad till ett förslag till direktiv som är föremål för den [ståndpunkt vid första behandlingen](#) vad gäller utbyte av information om tredjelandsmedborgare och vad gäller det europeiska informationssystemet för utbyte av uppgifter ur kriminalregister (Ecris)^[1] som parlamentet antog den 12 mars 2019. Direktivet kommer inom kort att offentliggöras i Europeiska unionens officiella.

[1]Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets rambeslut 2009/315/RIF vad gäller utbyte av information om tredjelandsmedborgare och vad gäller det europeiska informationssystemet för utbyte av uppgifter ur kriminalregister (Ecris), samt om upphävande av rådets beslut 2009/316/RIF.

- Europaparlamentets och rådets [förordning \(EU\) 2019/818](#) av den 20 maj 2019 om inrättande av en ram för interoperabilitet mellan EU-informationssystem på området polissamarbete och rättsligt samarbete, asyl och migration och om ändring av förordningarna (EU) 2018/1726, (EU) 2018/1862 och (EU) 2019/816.
- e. Skydd av brottsoffer:
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv 2011/36/EU](#) av den 5 april 2011 om förebyggande och bekämpande av människohandel, om skydd av dess offer och om ersättande av rådets rambeslut 2002/629/RIF.
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv 2011/92/EU](#) av den 13 december 2011 om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi samt om ersättande av rådets rambeslut 2004/68/RIF.
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv 2011/99/EU](#) av den 13 december 2011 om den europeiska skyddsordern.
 - Europaparlamentets och rådets [direktiv 2012/29/EU](#) av den 25 oktober 2012 om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RIF.

B. Byråer för straffrättsligt samarbete och andra liknande organ

1. Europeiska unionens byrå för straffrättsligt samarbete (Eurojust)

[Eurojust](#) stimulerar och förbättrar samordningen av utredningar och lagföringar samt samarbetet mellan myndigheterna i medlemsstaterna. Framför allt underlättar byrån fullgörandet av internationella begäranden om ömsesidig rättslig hjälp och verkställandet av framställningar om utlämning. Eurojust stöder medlemsstaternas myndigheter på alla sätt för att göra deras utredningar och lagföringar av gränsöverskridande brottslighet mer effektiva.

Eurojust får på begäran av en medlemsstat bistå medlemsstaten vid undersökningar och lagföringar som rör medlemsstaten och ett tredjeland om Eurojust och tredjelandet har ingått ett samarbetsavtal eller om ett väsentligt intresse har påvisats.

Eurojust arbetar med samma typer av brott och överträdelser som Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning (Europol) gör, bland annat terrorism, droghandel, människohandel, varumärkesförfalskning, penningtvätt, it-brottslighet, brott mot privat eller allmän egendom inklusive bedrägeri och korruption, brott som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen, miljöbrott och deltagande i en kriminell organisation. Eurojust får också på begäran av en medlemsstat bistå vid undersökningar och lagföringar av andra typer av brott.

Eurojusts nuvarande rättsliga ram (rådets beslut 2009/426/RIF av den 16 december 2008 om förstärkning av Eurojust och om ändring av beslut 2002/187/RIF om inrättande av Eurojust för att stärka kampen mot grov brottslighet) trädde i kraft den 4 juni 2009. Från och med den 12 december 2019 kommer emellertid Europaparlamentets och rådets [förordning \(EU\) 2018/1727](#) av den 14 november 2018 om Europeiska unionens byrå för straffrättsligt samarbete (Eurojust), och om ersättning och upphävande av rådets beslut 2002/187/RIF att tillämpas i stället.

Eurojust offentliggör [årsrapporter](#). Byrån är baserad i Haag i Nederländerna.

2. Europeiska åklagarmyndigheten

Rådets [förordning \(EU\) 2017/1939](#) av den 12 oktober 2017 om genomförande av fördjupat samarbete om inrättande av Europeiska åklagarmyndigheten trädde i kraft den 20 november 2017. Parlamentet godkände utkastet till rådets förordning i sin [lagstiftningsresolution av den 5 oktober 2017](#).

När Europeiska åklagarmyndigheten har inrättats kommer den att börja utföra sina utrednings- och lagföringsuppgifter på ett datum som ska fastställas genom ett kommissionsbeslut på grundval av ett förslag från den europeiska chefsåklagaren. Datumet kommer att infalla tidigast tre år efter den dag då förordningen om Europeiska åklagarmyndigheten trädde i kraft.

Parlamentet och rådet ska i samförstånd utnämna den europeiska chefsåklagaren för en period på sju år som inte kan förnyas.

Åklagarmyndigheten förväntas inleda sin verksamhet i slutet av 2020 eller i början av 2021. Den kommer att fungera som ett oberoende kontor med ansvar för att utreda och lagföra brott mot EU:s budget, såsom bedrägeri, korruption och gränsöverskridande momsbedrägerier till ett värde av mer än 10 miljoner euro, samt för att befrämja rättsskipning i samband med sådana brott.

De flesta medlemsstater har anslutit sig till åklagarmyndigheten, och de få medlemsstater som inte deltar i dag kan ansluta sig när som helst. Åklagarmyndighetens huvudkontor kommer att vara i Luxemburg, tillsammans med chefsåklagaren och ett kollegium av åklagare som kommer från alla deltagande medlemsstater.

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

Parlamentet har spelat en nyckelroll i utformningen av EU:s lagstiftning på området för straffrättsligt samarbete genom att göra kampen mot brottslighet och korruption en politisk prioritet. Parlamentet har arbetat för straffrättsligt samarbete på samma villkor som rådet, inom ramen för det ordinarie lagstiftningsförfarandet. Det ordinarie lagstiftningsförfarandet tillämpas på nästan alla områden inom EU:s straffrätt, med några få undantag – framför allt godkännandeförfarandet för inrättande av åklagarmyndigheten.

Det främsta instrumentet för att uppnå straffrättsligt samarbete mellan medlemsstaterna är Eurojust. När Eurojust reformerades förespråkade parlamentet aktivt en större parlamentarisk kontroll och bättre dataskyddsbestämmelser.

Politiken för det straffrättsliga samarbetet håller fortfarande på att utformas, och fokuset ligger framför allt på att avvärja EU-omfattande hot och brottslighet mer effektivt. Parlamentet har antagit särskilda åtgärder för att bekämpa terrorism, gränsöverskridande brottslighet, korruption, bedrägeri och penningtvätt samt för att skydda brottsoffers, misstänkta och fångars rättigheter i hela EU. Flera åtgärder har också antagits för att förbättra informationsutbytet mellan medlemsstaterna.

Kristiina Milt
05/2019

